

בס"ד. שיחת יום ג', וא"ו תשרי, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

א. בנוגע¹ לעשרת ימי תשובה כותב הרמב"ם²: "אע"פ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר³ דרשו ה' בהמצאו" — כדברי הגמרא⁴ בנוגע לפסוק "דרשו ה' בהמצאו": "התם ביחיד .. אימת .. אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ", שאז יש ליחיד את כח הרבים.

כלומר: כיון שבימים אלו הקב"ה הוא "בהמצאו" (ומה גם שיש בקשה או ציווי מיוחד "דרשו ה'" (וכן בהמשך הכתוב⁵: "קראוהו בהיותו קרוב"), הרי מובן שאז התשובה "מתקבלת .. מיד", ומזה גופא מובן גם שהיא "יפה ביותר"⁶ (משא"כ בכל השנה כולה, שאין ענינים אלו).
ומובן, שכיון שהקב"ה הוא "בהמצאו .. בהיותו קרוב", צריכה להיות שמחה מיוחדת שאינה בכל השנה כולה.

ב. ובהקדמה⁷ — שלכאורה, ובפרט לפי מאמר העולם, ענין התשובה הוא היפך ענין השמחה.

אבל האמת אינה כן⁸, ובפרט בנוגע לעשיית, כשהקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב" — שהרי אפילו אצל מלך בשר ודם הסדר הוא, שכאשר המלך מתקרב ונעשה מצוי, אזי אין מקום להראות תנועה של עצבות והיפך השמחה, ועאכו"כ כשמדובר אודות מלך מלכי המלכים הקב"ה; ואדרבה: דוקא בזמן שהקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב" צריכה להיות שמחה מיוחדת שאינה בכל השנה כולה.

אך לכאורה אינו מובן: איך מתאים הדבר עם ענין התשובה, שכיון שצריכה להיות קשורה עם חרטה על העבר, הרי בהכרח שתעורר רגש של היפך השמחה, מצד ההתבוננות שישנו העבר שצריך להתחרט עליו בחרטה גמורה!?

(4) ר"ה יח, א. וש"נ.
(5) ראה לקמן ס"ט ואילך.
(6) ראה גם תו"מ ח"ו ע' 158 ואילך.
ועוד.
(7) ראה לקו"ש שם הערה 29.

(1) תוכן שיחה זו נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק ארמור"ר שליט"א, ונדפסה (בשילוב שיחת ש"פ האיזנו שנה זו) בלקו"ש חכ"ט ע' 203 ואילך.
(2) הל' תשובה פ"ב ה"ו.
(3) ישע"י נה, ו.

ויוכן ע"פ ביאור רבינו הזקן בתניא⁸, אודות ההתבוננות בהיחס של "מלך גדול ורב" אל "איש הדיוט ונבזה ושפל אנשים .. המוטל באשפה", ש"יורד אליו ממקום כבודו (על כסאו בהיכלו) כו"⁹, ועד שרוצה להתאכסן ולדור "אתו עמו בביתו"¹⁰, והיינו, שהוא יהי' בבחי' "אושפיזיכן לגבורה"¹¹ — שהתבוננות זו בהכרח שתעורר שמחה גדולה ביותר.

וביחד עם זה, אין סתירה לכך שתהי' אצלו תנועה הפכית — "בכי' תקיעא בלבאי מסטרא דא" (כלשון הזהר¹² שמביא רבינו הזקן בתניא¹³): מצד אחד — תובעים שיהי' ענין השמחה; ומצד השני — צריכה להיות תשובה אמיתית, הקשורה עם ההתבוננות בהעבר שמתחרט עליו חרטה גמורה [ועד לחרטה כזו ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם" (כדברי הרמב"ם¹⁴), שבשביל זה יש צורך בחרטה גדולה ביותר, שעוקרת את האפשרות ש"ישוב עוד לכסלה"¹⁵ ח"ו]. ובפרט לפי דעת הרמב"ם¹⁶ ש"צריך לפרוט את החטא". וגם לדעת הפוסקים האחרונים שאין צורך בכך, וכפי שפוסק גם רבינו הזקן בשולחנו¹⁷ ש"אם לא פרט את חטאיו, אלא אמר סתם חטאתי, יצא ידי מצות ויודוי" — הרי צריך להיות אצלו החשבון-צדק כו', שמעורר רגש של מרירות.

ולא זו בלבד שאין סתירה בין רגש המרירות שבתשובה ("בכי' תקיעא בלבאי מסטרא דא") לשמחה שמצד התשובה ("חדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא"¹²), אלא יתירה מזה, ואדרבה — שהשמחה היא לפי ערך המרירות, והיינו, שככל שתגדל המרירות מסטרא דא (בגלל שיש צורך גדול יותר בענין התשובה באופן של חרטה על העבר), כך תגדל יותר השמחה מסטרא דא, כמובן מהמשל של רבינו הזקן מ"מלך גדול ורב" ש"יורד אל "איש הדיוט ונבזה ושפל אנשים" מבלי הבט על כך ש"מוטל באשפה", וא"כ, ככל שתגדל יותר שפלותו של האיש ההדיוט, גדול יותר הפלא שאעפ"כ יורד המלך אליו, ובמילא גם השמחה היא גדולה יותר.

ג. וזהו גם הדבר-פלא שעשי"ת מתחילים בימי ר"ה ומסיימים

8) ראה הנסמן בלקו"ש שם הערה 10.	13) ספ"ד.
9) תניא פמ"ו.	14) שם ה"ב.
10) שם פל"ג.	15) תניא אגה"ת פ"א.
11) שם פל"ד.	16) שם ה"ג.
12) ח"ג עה, א.	17) או"ח סתר"ז ס"ד. וש"ג.

ביוהכ"פ, שבהם מודגש שהתשובה היא מתוך שמחה (שהרי בר"ה אסור לומר וידיימים כו'¹⁸, וביוהכ"פ אסור ללבוש שק'¹⁹).

וכיון שהתחלת וסיום עשי"ת היא באופן כזה, הרי זה מורה על האופן שבו צריך להקבע ענין התשובה גם בימים שבינתיים — שאין סתירה בכך שביחד עם המרירות שבעבודת התשובה, נדרשת גם שמחה גדולה ביותר, בגלל שמלך מלכי המלכים הקב"ה יורד אליו כו', ובפרט בעשי"ת, "בהמצאו .. בהיותו קרוב" יותר מאשר בכל השנה כולה (אף שגם אז הרי זה באופן ש"אלקים קרובים אליו"²⁰), ובלשון החסידות²¹: קירוב המאור אל הניצוץ.

ואדרבה — כל אחד מחזק את השני: ככל שתגדל השמחה יותר, תגדל יותר גם החרטה על העבר והקבלה טובה על להבא; וככל שתגדל יותר החרטה על העבר בגלל החשבון-צדק, תגדל יותר השמחה מזה שהקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב".

וכאשר לומדים ענין זה בתורה — הרי כיון שהתורה היא "חינוך ואורך ימינו"²², אזי ניתוסף חיות באופן ההנהגה בעשי"ת, שנעשה אצלו ענין החדוה וענין הבכ"י בבת אחת ובאותו ענין (כי, ההתחלקות היא רק בנוגע להגוף, אבל הענין עצמו אחד הוא).

ומזה באים ל"זמן שמחתנו", ובפרט ל"שמחת בית השואבה", שהיתה קשורה גם עם ענין התשובה, כדברי הגמרא²³ שאז היו אומרים "אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא ישוב וימחול לו", ואעפ"כ היתה שמחה גדולה ביותר, עד כדי כך, ש"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו"²⁴.

* * *

ד. בהמשך להאמור לעיל שיכול להיות ענין אחד שמעורר הן שמחה וחדוה והן הענין ההפכי מזה — הרי מצינו כן בספרי²⁵ בנוגע לאהבה ויראה, "שאינן לך אהבה במקום יראה ויראה במקום אהבה אלא

21) דרך חיים יג, ריש ע"ד. כא, סע"ב.
צא, א. קונטרס העבודה ספ"ה.
22) נוסח תפלת ערבית.
23) סוכה נג, רע"א.
24) שם נא, א"ב.
25) ואתחנן ו, ה.

18) ועד ש"מצוה לאכול ולשתות ולשמח בראש השנה" (שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תקצז), וכידוע אריכות השקו"ט אם מותר להתענות בר"ה, וגם אם בלילה או ביום (ראה שם ס"ה).
וראה גם לעיל ע' 31 הערה 4).
19) נתבאר בארוכה בלקו"ש שם.
20) ואתחנן ד, ז. וראה ר"ה שם.

במדת המקום בלבד", כמ"ש "ואהבת את ה' אלקיך"²⁵, ו"את ה' אלקיך תירא"²⁶.

אמנם, ענין זה הוא בנוגע לסיבה ומקור ושורש לתנועת החדוה והתנועה ההפכית; אבל בנוגע להתגלות בגוף האדם, הרי זה באופן שזה "מסטרא דא" וזה "מסטרא דא".

ומזה מובן, שבנוגע לענין הגילוי — יש זמנים שמתגלית תנועת החדוה, ובה מוסתר הענין שמתעורר מצד השמחה, ולדוגמא: מצד השמחה מזה שהקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב", מתעורר הצורך בענין ד"דרשו"; ויש זמנים שהענין ד"דרשו" בא בגלוי, ובו מוסתרת השמחה מזה שהקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב".

וזהו החילוק שבין "זמן שמחתנו" לר"ה וכל עשי"ת עד ליוהכ"פ שנקראים "ימים נוראים"²⁷ — כפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה בד"ה שוש אשיש בדרושי ר"ה²⁸, שהעבודה דר"ה היא באופן ד"גילו ברעדה"²⁹, ש"רעדה תכסה את השמחה שלא תהא נראית ונגלית בחוץ, רק תוכו רצוף השמחה, ובהתגלות נראית ונגלית בחינת רעדה"; ואילו ב"זמן שמחתנו" — השמחה היא בגלוי, ובה מוסתר ענין הרעדה.

וכן הוא בעבודת כל השנה כולה בכללות הענין דתומ"צ — כמדובר כמ"פ שכללות ופרטות נאמרו³⁰ — שזהו כללות החילוק בין תורה למצוות, שלימוד התורה הוא באופן של שמחה בגלוי, כמ"ש³¹ "פקודי ה' ישרים משמחי לב" (שלכן יש ימים שבהם אסור ללמוד תורה, כיון שמזה באה שמחה גלוי³²), ואילו מצוות, הרי קיומם צריך להיות מצד קבלת-עול דוקא, כעבד הממלא פקודת האדון, שזוהי תנועה של צמצום וכיווץ, היפך התנועה של התפשטות והתרחבות שבענין השמחה.

ונקודת הענין — שגם כאשר ישנו ענין הרעדה, צריך להיות ענין הגילה, והיינו לפי שהקב"ה הוא באופן ש"אלקים קרובים אליו", ובפרט בעשי"ת, שאז הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב", וכמו"כ בימים טובים, "מקראי קודש"³³, כדאיתא בזהר³⁴: "זמינין מקודש", כך, שתמיד צריכים

(29) תהלים ב, יא.

(30) ראה גם תו"מ חמ"ב ע' 246. וש"נ.

(31) תהלים יט, ט.

(32) ראה תענית ל, סע"א.

(33) אמור כג, ב"ד.

(34) ח"ג צד, א ואילך.

(26) שם, יג.

(27) ראה לקו"ת ר"פ עקב. מאמרי

אדהאמ"צ דברים ח"א ע' שב. יהל אור ע' קכ.

אוה"ת ואתחנן ס"ע קעט ואילך. סה"מ תרל"ו

ח"ב ע' של. ועוד.

(28) נצבים מז, א.

להיות שני הענינים; החילוק הוא רק איזה ענין הוא בגילוי ואיזה ענין הוא בפנימיות.

ה. וענין זה מודגש גם בהפטרת יום א' דר"ה — הפטרת חנה: השייכות של חנה לר"ה היא — כדאיתא בגמרא ובמדרשים³⁵ שכמה נשים נפקדו בר"ה, החל משרה, שלכן קורין ביום א' דר"ה: "וה'³⁶פקד את שרה גו'³⁷, ובהתאם לכך מפטירין בחנה³⁷, שזהו כל סיפור המעשה עד שנפקדה חנה (כולל גם התפלה שפעלה זאת³⁸). ולאחרי סיפור המאורע והקורות, באים להעיקר — תפלת חנה, שהתחלתה: "עלץ לבי בה'³⁹, שזהו ענין של שמחה.

ו. ובמיוחד יומתק הענין:

איתא בגמרא במסכת ברכות⁴⁰: "כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה", כפי שהגמרא מונה כמה פרטי הלכות שלמדים מתפלת חנה בנוגע לתפלת כל יום.

יש לבאר זאת ע"פ דברי אדמו"ר הזקן שמביא אדמו"ר האמצעי בסידורו⁴¹, שע"פ כוונות האריז"ל, נראה, שהענין שנפעל בר"ה על כללות השנה, שנקרא בלשון הקבלה בשם בנין ספירת המלכות, הנה באופן פרטי נעשה ענין זה בכל יום בשלש ברכות ראשונות דשמו"ע. וכיון שתפלת חנה שייכת לר"ה, ובמיוחד ליום א' דר"ה, התחלת הבנין — שייכת היא גם לענין התפלה שבכל יום ויום, שבו נפעל באופן פרטי הענין שנפעל בר"ה.

ז. ומענין זה באה ההוראה בהנוגע לכאו"א עד לדורנו זה בשנה זו:

ובהקדם תורת הבעש"ט בענין זה⁴² (כמדובר באריכות בשנים הקודמות⁴³), שפירש מ"ש⁴⁴ "ויהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים", ש"פנינה" קאי על לעו"ז, כמובן מדברי הגמרא⁴⁵ "שטן ופנינה לשם שמים נתכונו",

35 ר"ה יא, א. וש"נ. תנחומא וירא יז.
 36 ר"ר רפע"ג. ועוד.
 37 וירא כא, א.
 38 מגילה לא, א ובפרש"י ור"ן שם.
 39 ש"ע אדה"ז או"ח סתקפ"ד ס"ז.
 40 ראה של"ה במס' ר"ה שלו (ריד, א בהגה"ה). וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 291 הערה 7. חכ"ט ע' 187 הערה 66. וש"נ.
 41 א. ובכ"מ.
 42 לא, סע"א.
 43 ע"ס דא"ח — תפלת ר"ה רלו, ג.
 44 ראה כתר שם טוב בהוספות סמ"ד.
 45 וש"נ.
 46 ראה גם תו"מ חל"ח ע' 113 ואילך.
 47 שם א, ב.
 48 ב"ב טז, א. וראה לקו"ת חוקת סב, א. ובכ"מ.
 49 שמואל-א ב, א.

— והיינו, שכשם שבנוגע לשטן הנה רק הכוונה הפנימית בשרשה ומקורה היא "לשם שמים", אבל בגלוי למטה מציאותו של השטן היא באופן של היפך הסיוע לתומ"צ, כן הוא גם בנוגע לפנינה (שמחברים אותה עם השטן — "שטן לפנינה" בחדא מחתא), אף שבפנימיות היתה כוונתה לשם שמים, כמ"ש⁴⁶ "וכעסטה צרתה גו' בעבור הרעימה", "שתתרעם על שהיא עקרה ותתפלל"⁴⁷ —

ועל זה מתרעם ומתאונן הכתוב — כהמשך תורת הבעש"ט — שלפנינה יש ילדים, היינו, שכאשר מדובר אודות עניני העולם, אזי יש ילדים, שישנם כו"כ שעוסקים בזה, משא"כ בנוגע לחנה, שקאי על צד הקדושה, אזי "אין ילדים".

ומזה מובן גם בנוגע לפשטות הענינים — "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"⁴⁸.

ובהקדמה שבודאי אין סתירה בין הפשט לדרוש ורמז וסוד שבדבר, וכידוע הראי' לזה — מההלכה שהאיסור דשעטנו הוא דוקא ב"שוע טווי ונוז" ביחד⁴⁹, דכיון שכולם נרמזים בתיבה אחת, הנה גם בפועל צריכים להיות כולם ביחד, ומזה מובן, שכיון שהפשט וכן הרמז והדרוש והסוד הם באותם התיבות, הנה לא זו בלבד שאין סתירה ביניהם, אלא עוד זאת, שהם באים כולם ביחד. ואדרבה: השלימות של הפשט היא דוקא כאשר ישנם בפנימיות גם כל שאר חלקי התורה, ועד"ז השלימות של שאר חלקי התורה היא דוקא כאשר הם מתאימים וקשורים ומאוחדים עם הפשט שבדבר.

ובנוגע לענינו:

כדי לפעול בשלימות את תוכן תורת הבעש"ט בענין חנה לפנינה בנוגע לפעולות בתומ"צ — יש לפעול ענין זה כפשוטו, היינו, שתמורת המצב שהי' בעבר, שלפנינה יש ילדים ולחנה אין ילדים, יהיו לחנה ריבוי ילדים, ועד ש"רבת בנים אומללה"⁵⁰ (כהמשך הכתובים, לאחר ההקדמה "עלץ לבי בה"), היינו, שגם ריבוי הבנים שהיו שייכים עד עתה לפנינה, יכרתו ("אומללה" מלשון כריתה⁵¹) משייכותם לפנינה, ומכאן ולהבא יהיו שייכים לחנה.

(49) נדה סא, ב. וראה גם תו"מ חמ"ד ע'

315 הערה 34. וש"ג.

(50) שם ב, ה.

(51) מצו"ד ומצו"צ עה"פ.

(46) שם, ו.

(47) פרש"י ב"ב שם.

(48) שבת סג, א. וש"ג.

ח. וזהו גם פשטות הענין שבר"ה נפקדה חנה, באופן שמתאים גם עם תוכן הענין ע"ד הדרוש:

כאשר ההנהגה בר"ה היא כדבעי, שאז מתפללים באופן של "מרת נפש"⁵² עבור ילדים, "אל הנער הזה התפללתי"⁵³, להעמיד ילדים באופן שיהיו קשורים לעולם עם מקדש ה' ומשכן ה', "וישב שם עד עולם"⁵⁴ — אזי ממלא הקב"ה את הבקשה (בר"ה נפקדה חנה), ונעשית שנה שמרובה בבנים ובנות לומדי תורה ועוסקים במצוות, בנים שנולדים לכתחילה לחנה, וגם הבנים שבעבר היו שייכים לפנינה, מנתקים אותם מהקישור וחיבור עם עניני פנינה, ומכניסים וכוללים אותם בין אלו ש"כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'"⁵⁵.

ועד שנעשה הענין ד"הקהל את העם האנשים והנשים והטף נולא רק הילדים שכבר הגיעו לחינוך, אלא גם ה"טף" שאינם שייכים עדיין לדיבור (כדאיתא בכמה מפרשים⁵⁶), דכיון שישנה כבר מציאות של נשמה בגוף, הרי הוא נכלל ב"הקהל" יחד עם כלל ישראלן וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו. . ליראה את הוי"⁵⁷.

וזוכים להעמיד "צבאות הוי", באופן שאצל כולם יהי' הענין ד"ליראה את הוי", "לעשות רצונך בלבב שלם"⁵⁸, ועד ש"יכלו כל נשמות שב(אותו אוצר ששמו) גוף"⁵⁹, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

ט. בנוגע ללשון הרמב"ם ש"התשובה והצעקה יפה לעולם, (אבל) בעשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים היא יפה ביותר" — צריך להבין:

כיון שהרמב"ם בספרו "יד החזקה" אינו כותב ("איז ניט אויסן") מליצות כו', וכפי שרואים במפרשי הרמב"ם שמכל תיבה או שינוי והוספה בלשון למדים כמה ענינים עד להלכות בפועל — מהי כוונת הרמב"ם בדיוק הלשון "יפה" ו"יפה ביותר", ומהו החילוק ביניהם?

י. ויש לבאר תחילה הלשון "יפה":

כשלומדמים בשטחיות, הנה משמעות הלשון "יפה" הוא דבר שיש

56) ראה רמב"ן ואוה"ח עה"פ (יג). ועוד.

57) וילך לא, יב"ג.

58) נוסח ברכות ק"ש. ועוד.

59) יבמות סב, סע"א (ובפרש"י). וש"נ.

52) שם א, יו"ד.

53) שם, כז.

54) שם, כב.

55) ישע"י סא, ט.

בו שימוש במובן של תועלת ("נוצלעך"). אבל יש בזה עוד כמה פירושים: מוטב, כמו "יפה שעה אחת קודם", וכיו"ב, ועד לענין היופי. וכיון שמדובר אודות פירושים של תיבה אחת, מובן, שיש קשר ושייכות ביניהם. וכפי שמצינו כמ"פ בדרושי הצ"צ⁶⁰, שמבאר הקשר ושייכות בין פירושים שונים של תיבה אחת או שרש אחד.

ויש להביא דוגמא לקשר ושייכות של שני הפירושים ב"יפה", שימוש ויופי — מענין הקשור עם הלכה בפועל בהלכות שבת:

איתא בגמרא במסכת שבת⁴⁸ בנוגע לפלוגתא של רבי אליעזר וחכמים אם מותר לצאת בכלי זיין בשבת, ש"רבי אליעזר אומר תכשיטין הן לו" (ולכן מותר לצאת בהם בשבת, כיון שזהו כמו לבוש), ו"חכ"א אינן אלא לגנאי, שנאמר⁶¹ וכתתו חרבותם לאתים" (ולכן אסור לצאת בהם, כיון שזהו כמו משא) — "אמרו לו לרבי אליעזר, וכי מאחר דתכשיטין הן לו, מפני מה הן בטלין לימות המשיח? אמר להן, לפי שאינן צריכין, שנאמר⁶¹ לא ישא גוי אל גוי חרב, ותהוי לנוי בעלמא, אמר אביי, מידי דהוה אשרגא בטיהרא", ופירש רש"י, "נר בצהרים, מתוך שאינו צריך אינו נאה כו".

ומזה מובן, שענין היופי וענין השימוש תלויים זב"ז, והיינו, שיופי אמיתי, ע"פ תורה, שייך רק בדבר שמביא תועלת ע"י השימוש בו.

יא. ושני ענינים אלו — שימוש ויופי — ישנם בענין התשובה, שזהו מ"ש הרמב"ם ש"התשובה והצעקה יפה לעולם":

כיון ש"אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"⁶², הרי יש צורך ושימוש בענין התשובה ("יפה" במשמעות של שימוש), כדי לכפר על העבר, ולהבטיח (ע"י הקבלה על להבא) שלא ישוב עוד לכסלה; וכיון שע"י התשובה נעשה "אהוב ונחמד קרוב וידיד" (כמ"ש הרמב"ם בהמשך הל' תשובה⁶³), הרי התשובה היא "יפה" גם במשמעות של יופי.

וממשיך הרמב"ם ש"בעשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים (התשובה) היא יפה ביותר. . שנאמר דרשו ה' בהמצאו":

בעשרת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ שבהם הקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב", הצורך בענין התשובה כדי להיות "אהוב ונחמד קרוב

61) ישע"י ב, ד.

62) קהלת ז, כ.

63) פ"ז ה"ו.

60) ראה ס' החקירה (הוצאת תשס"ג)

הוספה ג (קמו, ב ואילך). וש"נ. וראה גם

ת"ר מ"מ ע' 7. וש"נ.

וידיד" הוא גדול יותר מכמו בשעה שנמצא בריחוק מהקב"ה, "מרחוק הוי' נראה לי"⁶⁴; וכמו"כ גדולה יותר האהבה והידידות כו' (ענין היופי) כשנמצאים בקירוב להקב"ה, כפי שרואים בפועל למטה שאינו דומה ביטוי החיבות כו' כאשר נמצאים באותו מקום או כשנמצאים בריחוק מקום.

ועפ"ז יש לומר, שהראי' שמביא הרמב"ם ממה "שנאמר דרשו ה' בהמצאו", היא לא רק על סיום הפיסקא: "ומתקבלת היא מיד" (שזהו הפירוש הפשוט בדברי הרמב"ם, שכיון שהקב"ה הוא "בהמצאו", לכן "מתקבלת היא מיד"), אלא גם על מ"ש לפניו ש"היא יפה ביותר" — דכיון שהקב"ה הוא "בהמצאו", אזי הצורך והיופי בענין התשובה (ב' הפירושים ד"יפה") הוא ביותר.

יב. והביאור בזה:

מבואר בחסידות — החל מדברי רבינו הזקן בתניא⁶⁵ באריכות הביאור — בפירוש הכתוב "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", שכן הוא גם בהיחס של בנ"י, "אתם קרויין אדם"⁶⁷, ע"ש "אדמה לעליון"⁶⁸, אל האדם העליון שעל הכסא.

ומזה מובן, שהעובדה שהקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב", פועלת על האדם התחתון (אפילו ללא רצונו) שגם אצלו יהי' הענין ד"בהמצאו" ו"בהיותו קרוב".

ומובן, שכאשר יהודי נמצא עם הקב"ה באופן ד"בהמצאו" ו"בהיותו קרוב" — אזי מתגבר אצלו יותר הצורך לבטל את הענין ד"עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם"⁶⁹.

ועוד זאת, שאז התשובה היא באופן שחודרת בפנימיותו כו'. והיינו, שמצד קירוב המאור (בלשון החסידות²¹), שהוא המקור על כל ההארות וההמשכות כו', מתעורר גם ה"מאור" של היהודי — פנימיות נפשו, ובלשון הכתוב במזמור "לדוד ה' אורי" (שמתחילים לומר מר"ח אלול⁷⁰, בתור הכנה לעשי"ת): "בקשו פני את פניך הוי' אבקש"⁷¹, היינו,

69) ישעי' נט, ב.

70) מטה אפרים סתקפ"א ס"ו. וש"נ.
וראה בארוכה שער הכולל פי"א סקכ"ח.
וש"נ.

71) תהלים כז, ח.

64) ירמי' לא, ב.

65) פמ"ו ואילך.

66) משלי כז, יט.

67) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

68) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד.

שנעשה החיבור של הפנים והמאור שלמעלה עם המאור שלמטה — פנימיות ועצם הנפש.

וענין זה פועל שתהי' התשובה "מתקבלת מיד", ובמילא יכול להוסיף ולילך "מחיל אל חיל"⁷², מדרגא לדרגא, בענין התשובה גופא — מתשובה תתאה לתשובה עלאה (בלשון הזהר⁷³), או מתשובה מיראה לתשובה מאהבה (בלשון הגמרא⁷⁴), והרי ע"י תשובה מאהבה "נעקר עווננו מתחלתו"⁷⁵ (ולא באופן ש"מקצת שמו עליו"⁷⁵, שבעבר הי' לו שייכות לענין שאינו מצות ה'), ועד שאפילו "זדונות נעשו לו כזכות"⁷⁶, שלכן עומד בדרגא כזו שאפילו צדיקים גמורין אין יכולין לעמוד בו⁷⁷, כיון שהתשובה היא שלימה ואמיתית.

ועי"ז ממשיכים כל העינים למטה באופן שתהי' חתימה וגמר חתימה טובה לשנה טובה ומבורכת "עד בלי די"⁷⁸, ועד לאופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁷⁹, "נחלה בלי מצרים"⁸⁰, כהיעוד דלעתיד לבוא, שיקויים למטה מעשרה טפחים ע"י עבודתינו באופן כזה במשך זמן הגלות⁸¹, ומתוך שמחה אמיתית וטוב לבב.

* * *

יג. לאחר שהרמב"ם מבאר את הדרגא השני' שבתשובה, שזוהי התשובה שבעשרת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, ש"יפה ביותר ומתקבלת היא מיד" (נוסף לכך ש"התשובה .. יפה לעולם") — ממשיך הרמב"ם⁸² שישנו ענין שלישי בתשובה: "יום הכפורים הוא זמן תשובה⁸³ לכל, ליחיד ולרבים, והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים".

המשך הביאור בדברי הרמב"ם אודות ענינה המיוחד של התשובה דיוהכ"פ גם לגבי התשובה דעשי"ת — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חכ"ט ע' 204 ואילך.

(79) ויצא כח, יד.

(80) שבת קיח, סע"א.

(81) ראה תניא רפל"ז.

(82) שם פ"ב ה"ז.

(83) נוסף על מצות התשובה כפי שהיא

במשך כל השנה, שאינה מצוה שהזמן גרמא,

שהרי זהו ענין שישנו בכל יום ויום — "כל

ימיו בתשובה" (שבת קנג, א).

(72) שם פד, ח.

(73) ח"ג קכב, א ואילך.

(74) יומא פו, א.

(75) פרש"י שם.

(76) שם, ב.

(77) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה

פ"ז ה"ד. וראה דרמ"צ לט, ב. קצא, סע"א.

(78) מלאכי ג, יו"ד.

יד. והנה, כדי לבוא לענין התשובה דיוהכ"פ, יש צורך בהכנה לפני זה, כדלקמן.

ובהקדמה — שבנוגע לעבודת יוהכ"פ הנה מצות היום ועבודת היום היתה ככהן גדול, שהי' עובד עבודתו בשם כל עם ישראל, וכפי שמצינו בנוסח "סדר עבודה ליוהכ"פ" (שמקורו במשנה⁸⁴) בנוגע לענין הוידוי — שזהו חלק ממצות התשובה ביוהכ"פ, כנ"ל מדברי הרמב"ם ש"חייבים הכל (היחיד והרבים) לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים" — שהכה"ג הי' מתוודה לא רק עבור עצמו, בני ביתו ושבתו, "שבת משרתך", אלא גם עבור "עמך בית ישראל", "עדת ישראל", והיינו, שהכה"ג הי' עושה זאת בשם כאו"א מישראל.

ומזה מובן גם בנוגע להכנות שמצינו אצל הכה"ג לקראת עבודתו ביוהכ"פ, שמעין ודוגמת זה צ"ל גם אצל כאו"א מישראל.

ובכן: ענין זה נתבאר במסכת יומא (או כפי שנקראת בכמה ראשונים⁸⁵: מסכת יום הכיפורים), שהתחלתה היא בנוגע להכנה ליום הכיפורים: "שבעת ימים קודם יום הכיפורים מפרישין כהן גדול מביתו וכו'", שאז מתחילים להכין את הכהן גדול לעבודת יוהכ"פ.

טו. ויש להוסיף ולבאר בנוגע לענין ההכנה במשך שבעה ימים: ענינה של עבודת יוהכ"פ היא — להמשיך על כל השנה כולה, והיינו, שמיוהכ"פ שהוא יום אחד בשנה, "אחת בשנה"⁸⁶, יומשך על כל השנה כולה, שתהי' באופן המתאים לפי העבודה ביוהכ"פ. ומזה מובן גם בנוגע להכנה ליוהכ"פ — שאין זו הכנה ליוהכ"פ כפי שהוא יום יחיד (יום גדול כו', אבל עדיין יום יחיד בלבד), אלא זוהי גם הכנה לכל ימות השנה.

וכאן רואים את ההתאחדות של נגלה דתורה עם קבלה⁸⁷:

דובר לעיל⁸⁸ אודות ענינם של הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, ע"פ קבלה⁸⁹, שלהיותם שבעה ימים רצופים, יש בהם כל שבעת ימי השבוע, כך, שיום ראשון בשבוע (משבעה ימים אלו) מתקן את כל ימי ראשון של השבועות שעברו, ומהוה הכנה לכל ימי ראשון של השבועות הבאים.

(87) ראה גם ת"מ חמ"ז ע' 246. וש"נ.
(88) שיחת ש"פ האזינו, שבת תשובה ס"ד (לעיל ע' 33). וש"נ.
(89) שער הכוונות דרושי ר"ה (קודם דרוש א'). סידור האריז"ל (עשי"ת). ועוד.

(84) יומא סו, א.
(85) רמב"ם בהקדמתו לפיה"מ. אגרת ר"ש גאון (מהדורת לוי' ע' 6 וע' 33). פי' רה"ג לכלים פכ"ו מ"ד. ועוד.
(86) ס"פ תצוה.

היכן מצינו זאת בנגלה? — הרי זה בדברי המשנה ש"שבעת ימים קודם יום הכיפורים" מתחילה ההכנה ליוהכ"פ:

שבעה ימים אלו הם חוץ מיוהכ"פ, וההוכחה לדבר, שהרי ביום השביעי היו מזין עליו מאפר הפרה, ואח"כ הי' צריך לטבול, "שמא נטמא במת ולא ידע"⁹⁰, וא"כ, אי אפשר לומר שיום השביעי הוא יוהכ"פ, שהרי בבוא יוהכ"פ הוצרך כבר להיות טהור, ועכצ"ל, ש"שבעת ימים קודם יום הכיפורים" מסתיימים בערב יוהכ"פ.

ונמצא, ש"שבעת ימים קודם יום הכיפורים" הם השבעה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ — לא ששה או שמונה, אלא שבעה דוקא, שכוללים כל ימי השבוע (כנ"ל), אשר, ע"פ פס"ד המשנה מתחילה אז ההכנה לעבודת יוהכ"פ ע"י הכה"ג בשם כל ישראל.

טז. וסיום המסכת הוא⁹¹: "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר⁹² וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר⁹³ מקוה ישראל (ויש גורסין⁹⁴: ה'), מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל". ויש לבאר הקשר והשייכות של סיום המסכת עם התחלתה⁹⁵, ע"פ הכלל⁹⁶ "נעוץ סופן בתחלתן":

כשם שבהתחלת המסכת מדובר אודות כה"ג, הנה גם סיום המסכת הוא בנוגע לכה"ג: התחלת המסכת — בנוגע לכה"ג למטה, שע"י עבודתו ביוהכ"פ היתה נפעלת כפרת וטהרת בני", "יכפר עליכם . . מכל חטאתיכם . . תטהרו"⁹⁷, ובלשון הכתוב⁹⁸: "וכפר אהרן . . אחת בשנה"; וסיום המסכת — בנוגע לכה"ג למעלה, כדברי הגמרא במסכת סנהדרין⁹⁹: "אלקיכם כהן הוא", ועד לכה"ג⁹⁹ — ש"הקב"ה מטהר את ישראל".

וכשם שאצל הכה"ג למטה ישנו הסדר שמזין עליו בשלישי ובשביעי "שמא נטמא במת ולא ידע", כדי שביוהכ"פ יהי' הענין ד"לפני הוי' תטהרו"⁹⁷, הנה גם אצל הכה"ג למעלה שייך ענין זה — כמובן מדברי הגמרא שם⁹⁸: "כי קברו' למשה במאי טביל כו'" [אף שלכאורה

95) ראה גם לקו"ש שם ס"ע 176 ואילך.

96) ספר יצירה פ"א מ"ז. וראה גם תו"מ

חמ"ה ס"ע 243. וש"נ.

97) אחרי טז, ל.

98) לט, סע"א.

99) ראה זח"ג יז, ב.

90) רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ פ"א ה"ד.

91) פה, ב (במשנה).

92) יחזקאל לו, כה.

93) ירמי' יז, יג.

94) ראה לקו"ש ח"ז ע' 177 הערה 36.

וש"נ.

אינו מובן¹⁰⁰: איך שייך ענין של טומאה אצל הקב"ה, בה בשעה ש"הלא כה דברי כאש"¹⁰¹, "מה אש אינו מקבל טומאה כו"¹⁰², ועאכו"כ בנוגע להמקור של הדיבור, הקב"ה בעצמו, וכפי שמבואר בארוכה בזהר¹⁰³ שהקב"ה מטמא את עצמו, כביכול, בשביל בני", להיותם בבחי' "אחותו הבתולה הקרובה אליו" ש"לה יטמא"¹⁰⁴ גם כהן, ועד"ז בנוגע לכה"ג, שמטמא ל"מת מצוה"¹⁰⁵.

יז. ויש להוסיף בענין ד"נעוץ סופן בתחלתן" — לא רק בנוגע לסיום המסכת במשנה, אלא גם בגמרא:

סיום המסכת בגמרא הוא בענין "הרואה קרי ביוה"כ".

ולכאורה: מהי השייכות להתחלת המסכת, ובכלל, מדוע מסיימת הגמרא בענין זה!?

אך הענין הוא — שבהתחלת המסכת (במשנה) נאמר ש"מתקינין לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול", ומבואר ברוב המפרשים¹⁰⁶ שהכוונה ב"פסול" היא ל"מקרה לילה". ועדיין אינו מובן:

הרי מדובר אודות כהנים גדולים כשרים, שעליהם נאמר¹⁰⁷ "יראת ה' תוסיף ימים" (ולא אודות אלו שעליהם נאמר¹⁰⁷ "שנות רשעים תקצרנה"), וא"כ, איך יתכן ש"יארע לו פסול" כזה! ובפרט ע"פ דברי המשנה¹⁰⁸ שאחד מה"עשרה נסים (ש)נעשו לאבותינו בבית המקדש" הוא ש"לא אירע קרי לכה"ג ביוה"כ"פ"?

ועל זה מסיימת הגמרא: "מפיש חיי סגי ומסגי", וכפי שמסיים רש"י (בפירוש דברי הגמרא שנאמרו בלשון ארמי): "יארין ימים".

יח. ועתה נבוא לביאור מאמר רבי עקיבא בסיום המסכת במשנה — "אשריכם ישראל כו' הקב"ה מטהר את ישראל":

מאמר זה הוא לכאורה באופן שלא רישא סיפא: בתחלת המאמר הובא הפסוק "והקתי עליכם מים טהורים" — ענין של זריקה והזי;

100) ראה גם חדא"ג מהרש"א ויד רמה
לסנהדרין שם. הובאו בלקו"ש ח"ז ע' 153
הערה 8.
101) ירמ' כג, כט.
102) ברכות כב, א.
103) ח"ג פט, א — נתבאר בד"ה
ולאחותו הבתולה דש"פ אמור תשכ"ד (תו"מ

חל"ט ע' 413 ואילך). וש"נ.
104) אמור כא, ג.
105) רמב"ם הל' אבל פ"ג ה"ח. טוש"ע
יו"ד רסשע"ד.
106) פרש"י, ועוד.
107) משלי יו"ד, כז. וראה יומא ט, א.
108) אבות פ"ה מ"ה.

ואילו המשך המאמר הוא "מה מקוה מטהר כו", ומקוה אינו מטהר באופן של זריקה, שהרי אפילו "גל שנתלש ובו ארבעים סאה", אין מטבילין בו כשהוא באויר קודם שיפול לארץ¹⁰⁹, ומה גם שכאן לא מדובר אודות "גל שנתלש ובו ארבעים סאה", אלא אודות ענין של הזאה בלבד — "וזרקתי עליכם מים טהורים?"

ואף שלפני הסיום "מה מקוה מטהר כו" הובא גם הפסוק "מקוה ישראל ה'" — הרי זה רק בתור "ואומר", והיינו, שזהו ענין נוסף, או רא' נוספת.

יט. ויש לומר הביאור בזה:

כיון שהטהרה (כפרה) דיוהכ"פ היא לא רק על עבירות קלות, אלא גם על עבירות חמורות, כפי שמונים ב"על חטא": מחטאים שחייבים עליהם מכת מרדות, עד לחטאים שחייבים עליהם היפך החיים (כרת, מיתה בידי שמים וד' מיתות ב"ד), שזהו בדוגמת הענין ד"טמא מת" — צריכה להיות הטהרה בשני האופנים: ענין של הזאה, וענין של טבילה. והסדר בזה — כמ"ש¹¹⁰ "והזה גו' ביום השלישי וביום השביעי .. (ואח"כ) ורחץ במים", וכפי שדרשו רז"ל¹¹¹ שסדר זה — קודם הזאה ואח"כ טבילה — הוא בדוקא.

וזהו גם הסדר במאמרו של רבי עקיבא "אשריכם ישראל .. מי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם":

לכל לראש — "וזרקתי עליכם מים טהורים", שזוהי פעולת ההזאה שצריכה להיות ע"י הקב"ה, ע"ד מ"ש¹¹⁰ "והזה הטהור על הטמא", היינו, שהזאה צריכה להיות ע"י אחר שהוא טהור (לא ע"י עצמו, ולא ע"י טמא אחר).

ובפרט כשמדובר אודות טהרה מעבירות חמורות שהם בדוגמת טומאת מת, הרי בודאי שהטהרה צריכה להיות ע"י הקב"ה דוקא — כמובן ע"פ דברי המדרש¹¹² ש"על כל דבר ודבר שהי' אומר הקב"ה למשה, אומר לו טומאתו וטהרתו, כיון שהגיע לפרשת אמור אל הכהנים, אמר לו משה רבש"ע, אם נטמא זה במה תהא טהרתו .. באותה שעה

כל חייבי טבילות), ובתוד"ה ולא טובלין — מגילה כ, א.

(112) במדב"ר פ"ט, ד. תנחומא חוקת ו (בסופו).

(109) רמב"ם הל' מקוואות ספ"ט.

(110) חוקת יט, יט.

(111) ראה ספרי — הובא ביל"ש עה"פ

(רמז תשסג), ובתוס' הרא"ש שבת קיא, א (ד"ה

נתכרכמו פניו של משה וכו', וכדברי שלמה: "על כל אלה עמדתי ופרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני"¹³, והיחיד שהי' יכול למצוא עצה על זה הוא — אבינו שבשמים, להיותו למעלה ממדידה והגבלה — אין סוף.

ובלשון סיום המשנה בהתחלת מסכת יומא: "אין לדבר סוף". אלא, ששם מדובר בענין של לעו"ז, אבל הסיבה לכך שישנו ענין זה בלעו"ז הוא — בגלל שישנו תחילה בצד הקדושה, שזהו הקב"ה, "אביכם שבשמים".

ולאחרי שישנו ענין הזאה ע"י הקב"ה, "וזרקתי עליכם מים טהורים" — אזי "וטהרתם", שפירושו (לא כמו אלו שמפרשים שע"ז ש"זרקתי עליכם מים טהורים" אזי בדרך ממילא "וטהרתם", אלא) שגם אתם צריכים לטהר את עצמכם ע"י הטבילה (שזהו ענין נוסף של טהרה, סיום הטהרה), כשם שלאחרי ההזאה ע"י אחר ("והזה הטהור על הטמא") נאמר "ורחץ (הוא בעצמו) במים".

כ. ומוסיף במאמרו של ר"ע עוד ענין — "ואומר" — בנוגע לטהרה מעבירות קלות (שחייבים עליהם רק "מלקות ארבעים" או "מכת מרדות" בלבד), שגם היא נעשית ע"י הקב"ה:

יכולים לחשוב שהצורך בטהרה ע"י הקב"ה ("מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים") הוא רק בנוגע לעבירות חמורות, שעל ידם נעשים כמו טמא מת, ואז, הכל מודים שיש צורך בעזר של הקב"ה; אבל בנוגע לעבירות קלות — יש מקום לומר שענין הטהרה יכול להיות ע"י איש ישראל בכח עצמו, ובמילא הרי זה רק לפי כחו כו'.

אך האמת היא — כדברי הגמרא¹⁴ (אפילו בנוגע לעבירות קלות) ש"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום . . ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו". ומזה מובן גם בנוגע לענין התשובה — שכאשר הדבר נעשה ע"י סיוע מלמעלה, אזי ניתוסף עילוי בדרגת התשובה, ועד כדי כך, שעל זה אומרים "אשריכם ישראל . . מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים".

וזהו תוכן דברי ר"ע בהוספה "ואומר" — שהענין ש"אביכם שבשמים" "מטהר אתכם" הוא לא רק כאשר מדובר אודות טהרה מעבירות חמורות, שבשביל זה יש צורך בשני הענינים: הזאה ("וזרקתי עליכם מים טהורים") וטבילה ("וטהרתם"), אלא גם כאשר מדובר אודות

114) סוכה נב, סע"א ואילך. וש"נ.

113) במדב"ר שם, ג. תנחומא שם.

טהרה מעבירות קלות, שבשביל זה אין צורך בהזאה, אלא די במקוה בלבד, הנה גם אז "מקוה ישראל הוי" . הקב"ה מטהר את ישראל", והיינו, שאין זה רק כמו מקוה שהאדם עצמו טובל בה, אלא באופן ש"הקב"ה מטהר את ישראל".

כא. וענין זה נוגע ושייך גם לדינא — כמדובר כמ"פ⁸⁷ שכל הענינים צריכים להתבטא גם בנוגע לדיני התורה:

בנוגע להמנהג לטבול בערב יום הכיפורים, מביא רבינו הזקן¹¹⁵ בטעם הב', "שטעם טבילה זו הוא משום תשובה, כגר המתגייר", ולכן, "אפילו מי שטבל בערב ראש השנה, ולא ראה קרי אח"כ, צריך לחזור ולטבול בערב יום הכיפורים, משום תשובה".

כלומר: כל אחד מישראל, גם מי שהי' צדיק גמור בכל השנה כולה, צריך לטבול בערב יוה"כ"פ, ועי"ז נעשה אצלו עילוי שלא בערך — שנעשה מציאות חדשה, "כגר המתגייר".

ולכאורה אינו מובן: הרי במשך כל השנה כולה הי' צדיק גמור, וא"כ, מדוע צריך להיות מציאות חדשה?!

אך הענין הוא — שצדיק גמור "אינו מגיע" לבעל תשובה ("ווי קומט אַ צדיק צו אַ בעל תשובה"?!...), שהרי מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד ב⁷⁷, והיינו, שלא זו בלבד שצדיק הוא למטה ממנו במדריגה, אלא שאין ביכלתו לעמוד שם; זהו ענין שלא בערך!

וזהו כללות ענין התשובה, שעל ידה נעשה האדם מציאות חדשה — כמבואר בראשונים¹¹⁶ שזהו הטעם שמועילה התשובה לקנח כל הענינים, בה בשעה שעבר על רצון ה', ונעשה מורד במלכות [והרי ענין זה הוא גם בעבירות קלות, כי, מצד הענין של קיום רצון המלך, בטלים החילוקים בין עבירות חמורות ביותר לדקדוק קל של דברי סופרים, שגם הוא ניתן למשה מסיני] — שזהו לפי שבטלה מציאותו הקודמת ונעשה מציאות חדשה ("אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים"¹¹⁷).

וכדי להיות מציאות חדשה — אין זה בכח האדם מצד עצמו, שאינו יכול לשנות את מציאותו ("איבערמאַכן זיך אַליין"), אלא בכחו של הקב"ה.

115) שו"ע או"ח סתר"ו סי"ב. וש"נ. הובאו בחדא"ג מהרש"א לר"ה שם.
116) סמ"ג מ"ע טז. ר"ן לר"ה טז, ב. 117) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ד.

ונמצא, שהטבילה דערב יוהכ"פ שהיא "משום תשובה, כגר המתגייר" אינה טבילה במקוה סתם, מצד כח האדם בלבד, אלא ענינה של טבילה זו הוא — כדברי הגמרא בסיום מסכת יום הכיפורים ופרק יום הכיפורים (שזהו שמו של הפרק האחרון לפי כל הגירסאות): "מקוה ישראל הוי' .. הקב"ה מטהר את ישראל", וכיון שהקב"ה הוא למעלה ממדידה והגבלה, פועל הוא על איש ישראל למטה שנעשה מציאות חדשה.

כב. וזהו כללות הביאור במאמרו של ר"ע בסיום המשנה:

התחלת המאמר היא: "אשריכם ישראל" — שפירושו כפשוטו — שהענין ש"לפני מי אתם מטהרים מי מטהר אתכם, אביכם שבשמים", הרי זה אושר ותענוג נפלא ("אָ אויסערגעוויינליכער גליק").!

וענין זה הוא לא רק כשיש צורך בטהרה מעבירות חמורות, שאז הכל מודים שזקוקים לעזר של הקב"ה, ובאופן שתחילה צריך להיות ענין של הזאה — "וזרקתי עליכם מים טהורים", ולאחרי כן "וטהרתם", אלא גם הטהרה מעבירות קלות (עד לדקדוק קל של דברי סופרים, ומנהג ישראל ש"תורה הוא"¹¹⁸) היא באופן ש"מקוה ישראל ה' .. הקב"ה מטהר את ישראל", בטהרה אמיתית, עד לאופן שנעשים מציאות חדשה.

ובאופן כזה מתחילה השנה החדשה — ע"ד המדובר¹¹⁹ בענין "תקעו בחודש שופר"¹²⁰, שענינו של ר"ה הוא שנעשה חידוש אמיתי מהמקור ושורש הראשון¹²¹, ובהוספה שלא בערך על השנים שהיו בעבר¹²²; וע"י "תקעו .. שופר", "שפרו מעשיכם"¹²³, ממשיכים את ה"חודש השביעי"¹²⁴, ה"משובע"¹²⁵ בכל" טוב, ומה"חודש" — נמשך על כל השנה כולה, שתהי' שנה מושבעת בכל טוב גשמי ורוחני, למטה מעשרה טפחים.

* * *

כג. בהמשך להמדובר לעיל (ס"ה) אודות תפלת חנה שנאמרת

(118) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.
מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד.
מנהגים שינים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ו
או"ח סוסק"פ. סתל"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד.
סתצ"ד סט"ו. ועוד.
(119) ד"ה תקעו דיום ב' דר"ה פ"ג (לעיל
ע' 4 ואילך).

(120) תהלים פא, ד.
(121) ראה סידור (עם דא"ח) שער
התקיעות רמה, סע"ג ואילך.
(122) ראה תניא אנה"ק ס"ד.
(123) ויק"ר פכ"ט, ו.
(124) אחרי טז, כט. ועוד.
(125) ויק"ר שם, ח.

בהפטרות יום ראשון של ר"ה, יש להוסיף, שענין זה הוא ה"ממוצע" שבין קריאת התורה לתקיעת שופר, כי, "אחר קריאת התורה יכין עצמו לתקוע בשופר" (כלשון רבינו הזקן¹²⁶), והרי בין קריאת התורה ותקיעת שופר ישנו ענין ההפטרות דתפלת חנה.

ולהעיר גם מהשייכות דתפלת חנה לתקיעת שופר — כי, "תשעה אזכרות שאמרה חנה בתפלתה"¹²⁷, הם כנגד תשעה סדרי התקיעות¹²⁸.

כד. והנה, נוסף על משנת"ל בנוגע להתחלת תפלת חנה בתיבות "על לבי בה", שזהו ענין השמחה (מצד עצם הענין ד"דע לפני מי אתה עומד"¹²⁹, שמעורר ב' תנועות הפכיות: "גילו ברעדה"²⁹) — יש להתעכב גם על סיום תפלת חנה, בפסוק¹³⁰ "הוי יחתו מריביו וגו' ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו":

על הפסוק "הוי יחתו מריביו" — איתא בלקו"ת¹³¹: "וקשה, מי הם המריבים עם ה'?"

ומביא מ"ש בזהר¹³² "מריבו חסר . . מריב ו' כו", והיינו, שהם המריבים על האות ו', שהו"ע המשכת החסדים מלמעלה, בחי' ז"א, שעיקרו הו"ע החסדים, ואילו המריבים הם בחי' הגבורות — גבורות דלעו"ז, וגם גבורות דקדושה, שבזה צריך להיות ענין הנסירה והמיתוק כו' (כמבואר בארוכה בלקו"ת ובדרושים שלאח"ז, ועד לדרוש זה של רבינו נשיאנו¹²⁸ (שישנו כבר בקופיר¹³³), שבו מבאר בארוכה הפסוק "הוי יחתו מריביו גו'", עד "וירם קרן משיחו").

אך ישנו גם הפירוש הפשוט, "אין מקרא יוצא מידי פשוטו" [שצריך להיות קשור ומאוחד עם הפירושים ע"פ דרוש רמז וסוד (כנ"ל ס"ז)] — ש"מריביו" של הקב"ה הם אלו שמריבים עם מלכא משיחא, שעליו נאמר בסיום הפסוק "ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו".

והענין בזה — כמבואר במפרשי התנ"ך¹³⁴ על אתר, שתפלתה היתה בקשר לבנה שמואל הנביא, שמשח את דוד מלך ישראל, אבל לא

(131) ד"ה כתיב ה' יחתו מריביו — נשא כה, ב.

(132) ח"ג יט, ב.

(133) העתקה מימיגורפית כתובה במכונת כתיבה (המור"ל).

(134) ראה מצו"ד ורלב"ג עה"פ.

(126) בסידורו ב"סדר תקיעות".

(127) ראה ברכות כט, א. ירושלמי שם

פ"ד ה"ג.

(128) ראה ד"ה הוי' יחתו מריביו תרפ"ט

ספ"א (סה"מ תרפ"ט בתחלתו). וש"נ.

(129) ראה ברכות כח, ב.

(130) שמואל"א ב, י"ד.

המליכו בחייו (שהרי בימי שמואל היתה עדיין מלכות שאול), ועליו התפללה "וירם קרן משיחו".

וכיון שמתפלת חנה למדים "כמה הלכתא גברוותא"⁴⁰ בנוגע לכל התפלות של כל הדורות, כל השנים וכל הימים — הרי בודאי שכן הוא בנוגע לתפלה העיקרית אודות מלכות דוד, "דוד מלך ישראל חי וקיים"¹³⁵, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"¹³⁶.

וסדר הדברים בזה — שתחילה ישנו הענין ד"ה' יחתו מריביו", ורק לאחר"ז "וירם קרן משיחו".

כה. ויובן ע"פ פס"ד הרמב"ם (כמדובר כמ"פ⁸⁷ אודות הקשר וההתאמה של נגלה דתורה עם פנימיות התורה (קבלה וחסידות) באופן גלוי) בנוגע לסדר של ביאת משיח וגילוי משיח:

כדי לידע מיהו המשיח — נותן הרמב"ם סימנים ברורים, וז"ל בהל' מלכים¹³⁷: "ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות . . ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח, אם עשה והצליח, ובנה מקדש במקומו, וקבץ נדחי ישראל, הרי זה משיח בודאי כו".

כלומר: משיח צריך להיות מ"בית דוד", ועליו להיות "הוגה בתורה ועוסק במצות", ולהשתדל "לחזק בדקה", והיינו, שאם חסר באיזהו מקומן בלימוד התורה וקיום המצוות, הרי הוא מתמסר לחזק זאת, ולא עוד אלא שעושה זאת באופן ש"יכוף כל ישראל", והיינו, שכאשר ישנו יהודי שטוען שרצונו להתנהג באופן אחר, ואין להתערב בחייו הפרטיים, אינו מתפעל מזה, אלא כופהו ללמוד תורה ולקיים מצוות — אמנם בדרכי נועם ובדרכי שלום, כיון שדרכי התורה הם דרכי נועם ודרכי שלום, אבל לא באופן שמבקש ממנו רשיון, ורק אז אומר לו: שמע נא, אולי תעשה כך וכך; ההתחלה היא באופן כזה, אבל אם זה לא מועיל, אזי "יכוף".

וכיון שיש צורך בענין ד"יכוף", הרי מובן, שישנם כאלו שמריבים עמו — "מריביו", ועד שיש צורך בענין של מלחמה — "ילחם מלחמות ה'", והיינו, שעורך מלחמה בגלל שזוהי "מלחמת ה'", שזהו"ע ד"ה' יחתו מריביו".

ולא עוד אלא שגם כאשר ישנו הענין ד"יחתו מריביו" עי"ז

(137) ספ"א. וראה גם מכתב בין המצרים שנה זו (אג"ק חכ"ד ע' שסו).

(135) ר"ה כה, א.
(136) יחזקאל לו, כה.

ש"לחם מלחמות ה'", "הרי זה בחזקת שהוא משיח", אבל עדיין לא יודעים אם הוא "משיח בודאי", או שהוא רק יהודי צדיק כו', אבל לא מי שעליו נאמר "וירם קרן משיחו".

ורק "אם עשה והצליח", היינו, שרואים שהצליח לנצח במלחמה — שזהו תוכן הענין ד"יתן עוז למלכו", שהרי מהענינים העיקריים של המלך הוא "אשר יצא לפניו ואשר יבוא לפניהם" ¹³⁸ בהנהגת המלחמה ¹³⁹ — אזי מתחיל הענין דבנין ביהמ"ק וקיבוץ גלויות, ואז יודעים שהוא "משיח בודאי", שעליו נאמר "וירם קרן משיחו".

ופס"ד זה הוא ככל הפסקי-דינים ברמב"ם שאינו משאיר מקום לספיקות אימתי היא אתחלתא דגאולה, ואימתי הוא קיבוץ גלויות כו' — שהרי הרמב"ם פוסק שקיבוץ גלויות יהי' ע"י משיח!

ואף שיש מקומות שפוסקים אחרים חולקים על הרמב"ם, הרי בנדו"ד, לא מצינו שיש מי שחולק על פס"ד זה ¹⁴⁰.

ומה שמצינו בירושלמי ¹⁴¹ ובפירוש המיוחס להרמב"ן על שיר השירים ¹⁴² באופן אחר — הנה בנוגע לירושלמי, הרי בודאי שגם הרמב"ם ידע אודות דברי הירושלמי; ובנוגע לפירוש המיוחס לרמב"ן, הרי גם אם זהו אכן פירושו של הרמב"ן (כידוע שיש מחלוקת בדבר), הנה בכל אופן ברור הדבר שפירוש הרמב"ן על התורה אין ענינו פסקי דינים (וע"ד שמצינו בכללי הפוסקים ¹⁴³ בנוגע לפירוש רש"י, שאין ללמוד פסקי דינים מפירושו על הש"ס, כיון שבפירושו על הש"ס אינו פוסק, כי אם בשו"ת שלו, וכן בספרי תלמידיו שבהם הובאו פסקי רש"י).

כו. ובנוגע לעניננו:

ע"פ האמור לעיל, ברור הדבר שעומדים אנו קודם קיבוץ גלויות, ויתירה מזה, שעדיין לא רואים את זה ש"יכונן כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה"...

ובמילא, לא זו בלבד שאוחזים לפני "וירם קרן משיחו", אלא עדיין צריך להיות הענין ד"הוי' יחתו מריביו" — שהרי ישנם אלו שהם בבחי' "מריב ו'", המלאכים למעלה שאינם מניחים שתהי' המשכת החסדים

(142) ראה "כתבי רמב"ן" (הוצאת שאוועל)

ח"ב ע' תקטו.

(143) ראה יד מלאכי כללי רש"י ס"ב.

וש"נ.

(138) פינחס כו, יז.

(139) ראה גם שם ספ"ד.

(140) ראה גם תו"מ חל"ו ריש ע' 316.

וש"נ.

(141) ברכות פ"א ה"א.

למטה, ובמילא חסר לפעמים גם בהענין ד"יערה עלינו רוח ממרום"¹⁴⁴, רוח טהרה שתטהרם, וכתוצאה מזה חסר ח"ו גם בהמשכת ברכות ה' למטה.

ועל זה באה הבקשה בתפלת חנה — בשם כאו"א מישראל בכל דור ודור — באופן ד"מרת נפש"⁵², ביחד עם זה ש"עלץ לבי בה" — "הוי" יחתו מריביו", היינו, שיתבטלו הגבורות והצמצומים למעלה (כפי שמבאר רבינו נשיאנו במאמרו בארוכה¹²⁸), ובמילא יתבטל התוקף של המצמצמים והמגבילים למטה, ואח"כ יהי' הענין ד"יתן עוז למלכו", שזהו הנצחון במלחמת ה', ואח"כ יהי' גם הענין ד"ירם קרן משיחו", שיתגלה ש"הרי זה משיח בודאי".

כזו. וכיון שנמצאים בעשי"ת, שבהם התשובה "היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד", הרי מובן, שכאשר מתפללים ומבקשים "ה' יחתו מריביו" [וכמשנ"ת במאמר דר"ה¹⁴⁵ שדוקא בר"ה — שאז מבקשים "תן כבוד ה' לעמך תהלה ליראיך ותקוה טובה לדורשיך ופתחון פה למיחלים לך" — מבקשים גם "כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ", שזהו תוכן הענין ד"ה' יחתו מריביו"], הרי זה נמשך מיד בר"ה (ללא הפסק זמן בינתיים), ולאח"ז מתפרט ובה בפועל למטה מעשרה טפחים, בכל מקום וענין לפי ענינו.

וענין זה נמשך בעניניו של כאו"א — לבטל את המדידה וההגבלה שיש לו בעבודת ה', ולהמשיך לו ברכת ה', "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹⁴⁶.

וכך מתחילה הגאולה הפרטית בעבודת כאו"א מישראל (כמבואר באגה"ק¹⁴⁷), וכן הגאולה של כו"כ מישראל שנמצאים לעת עתה במצור ובשבי' — שיצאו משם בחסד וברחמים, ובשמחה ובטוב הנראה והנגלה, ובעגלא דידן.

וזו תהי' התחלה קרובה והכנה קרובה וסלילת דרך — דרך רחבה, דרך המלך (כדרשת חז"ל¹⁴⁸: "דרך הדרך") — לקיום היעוד "הנני מביא אותם גוי' בם עור ופסח גוי' קהל גדול ישוּבו הנה"¹⁴⁹, בקרוב ממש, ע"ז שתהי' גאולה פרטית של "המוין" — עשיריות ומאות ואלפים ורכבות

(147) ס"ד.

(148) ב"ב ק, ריש ע"ב.

(149) ירמי' לא, ז.

(144) ישעי' לב, טו.

(145) ד"ה תקעו דיום ב' דר"ה פ"ג (לעיל

ע' 5).

(146) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

— מישראל, שיסללו את הדרך לגאולה האמיתית והשלימה של כל בני"ב בכל מושבותיהם, ע"י משיח צדקנו, כפס"ד הרמב"ם ש"הרי זה משיח בודאי", יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

* * *

כת. דובר לעיל (ס"ח) בנוגע לתפלת חנה, שכל הענין המסופר בהפטרה שהביא אח"כ לתפלת חנה, ועד לתכלית העילוי ד"וירם קרן משיחו", התחיל מזה ש"היא מרת נפש" [וכדברי הגמרא¹⁵⁰: "חנה שאני דהות מריא לבא טובא" בגלל שרצתה שיהי' לה "זרע אנשים" (ילדים), ש"נתתיו לה' כל ימי חייו"¹⁵¹, "וישב שם עד עולם"⁵⁴ — בד' אמות של משכן ה', משכן שילה, ששם הי' גילוי השכינה בזמן ההוא, ועד"ז בכל דור ודור — גילוי השכינה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שנקראים "מקדש מעט"¹⁵²].

וכיצד מגדלים ילדים כאלה? — הרי זה עי"ז שהנשים מקיימות את ג' המצוות שנצטוו עליהם במיוחד: חלה נדה והדלקת הנר, שהר"ת שלהם הוא "חנה" (כדאיתא בספרים¹⁵³).
ובענין זה יש קשר נוסף לר"ה:

בביאור הטעם שג' מצוות הנ"ל ניתנו לנשי ובנות ישראל — איתא במדרש¹⁵⁴: "על ידי ששפכה דמו של אדם הראשון, לפיכך ניתן לה מצות נדה .. על ידי שקלקלה את אדם הראשון שהי' גמר חלתו של עולם, לפיכך ניתן לה מצות חלה .. על ידי שכבתה נשמתו של אדם הראשון, לפיכך ניתן לה מצות נר שבת".

וכיון שענין בלתי-רצוי זה (שקלקלה כו') הי' ביום הראשון שבו נברא אדה"ר, שזהו ר"ה, לכן גם התיקון לזה ע"י ענין התשובה "באותה אשה באותו פרק באותו מקום"⁷⁶ [נוסף על התשובה של אדה"ר שהיתה ביום השבת, כפי שדרשו רז"ל¹⁵⁵ על הפסוק¹⁵⁶ "מזמור שיר ליום השבת"], צ"ל בר"ה — כמרומז בתפלת חנה ביום ר"ה³⁸ ("זכרון ליום ראשון"¹⁵⁷),

(154) ירושלמי שבת פ"ב סה"ו. תנחומא

ר"פ נח. ב"ר ספי"ז.

(155) ב"ר ספכ"ב.

(156) תהלים צב, א.

(157) נוסח תפלת מוסף דר"ה (ר"ה כז,

.א)

(150) ברכות ל, ב.

(151) שמואל"א א, יא.

(152) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

(153) מג"ע עה"ת פ' שלח (ד"ה ג' מצוות

(י, ד)) — בשם הגהות מיימוניות (בסו"ס

זרעים (בסופן)).

שבשמה מרומזים ג' המצוות שניתנו לנשי ובנות ישראל, כדי לתקן את הקלקול שהי' בר"ה הראשון.

כט. ומזה מובן גודל החשיבות של חינוך הבנות¹⁵⁸ — להעמיד את אלו שיקיימו בתכלית השלימות את ג' המצוות הנ"ל, כדי לתקן מה שאירע בפעם הראשונה, ועד לתיקון באופן של תשובה שלימה [שזוהי תשובה מאהבה, כדברי הגמרא במסכת יומא⁷⁴, ובזהר⁷³ נקראת בשם "תשובה עילאה"], שעוקרת את הענין הבלתי רצוי באופן שלא נשאר ממנו רושם כלל.

ובשביל זה יסדו קרן על שמה¹⁵⁹ — כדי לסייע בחינוך הבנות, להעמיד בנות כאלו שיקיימו את כל המצוות שהנשים חייבות בהן כמו אנשים (כמ"ש רבינו הזקן בהלכות תלמוד תורה סוף פרק ראשון, ש"הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן וכו'"), ובמיוחד המצוות המסורות להן, שהר"ת שלהם מרומזים בשמה.

וכמו"כ נוסדו על שמה מוסדות חינוך, שעל ידם יפעלו במשך הזמן את הענין ד"רבת בנים אומללה" — שגם אותם ילדים שהיו שייכים בעבר ל"פנינה", יכרתו וינתקו את הקישור שלהם עם ענינים של העלם והסתר, ויעמידו מהם ילדים ששייכים ל"חנה" (כנ"ל ס"ז).

ל. וכדרך כל ענין שבקדושה, שכאשר נעשה "ברוב עם"¹⁶⁰, הרי זו תועלת גדולה עבור כל שאר המשתתפים, ועאכו"כ עבור המשתתפים הנוספים — הנה כן הוא בנוגע לענינים שנתייסדו בקשר עם יום זה. ולכן, הנה כל אלו שרוצים להשתתף בקרן זו — מתוך שמחה וטוב לבב, וכפי נדבת לבם הטהור — תבוא עליהם ברכה¹⁶¹.

והרי ידוע גודל הזכות של מצות הצדקה:

כללות ענין הצדקה הוא מהענינים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא¹⁶².

ועאכו"כ צדקה הקשורה עם חינוך, שע"ז מעמידים ילדים בדרך החיים האמיתיים, ובמילא יחנכו גם הם את ילדיהם בדרך החיים האמיתיים — חיים בעוה"ז וחיים בעוה"ב, וכן הלאה, עד אין סוף

(160) משלי יד, כח. וראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך ד' ע' קצה ואילך). וש"נ.

(161) ראה גם מכתב עשי"ת שנה זו (אג"ק חכ"ד ס"ע רכט).

(162) פאה פ"א מ"א.

(158) ראה גם תו"מ חמ"ב ס"ע 171 ואילך. וש"נ.

(159) "קרן חנה" — נתייסד בשנת תשכ"ו (ראה ספר המנהגים חב"ד ס"ע 88).

[כמבואר בחסידות¹⁶³ שגילוי כח הא"ס בעולם מתבטא בלידת בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומקיימים מצוות], הרי זה בפשטות באופן שישנם הפירות בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב.

ונוסף לזה ישנו הענין ד"שכר מצוה מצוה"¹⁶⁴ — ש"גדולה צדקה שמקרכת את הגאולה" (כמבואר במדרשי רז"ל¹⁶⁵), וכמבואר באגה"ק שלכן הנה "כל עיקר עבודת ה' בעתים הללו בעקבות משיחא" ("שנפלה סוכת דוד כו'") היא עבודת הצדקה"¹⁶⁶, "והיא שעמדה לנו . . ותעמוד לנו לעד"¹⁴⁷, עד להקמת סוכת דוד הנופלת ע"י משיח צדקנו, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם"¹³⁶.

* * *

לא. מאמר (כעין שיחה) ד"ה שובה ישראל עד הוי' אלקיך.

* * *

לב. דובר כמ"פ אודות פתגם רבינו הזקן¹⁶⁷ בנוגע להשייכות של פרשת השבוע עם אותו היום ומאורעות היום.

ובכן: הפרשה השייכת ליום השלישי היא — "וליוסף¹⁶⁸ אמר מבורכת ה' ארצו", וממשיך ומפרט כל פרטי הענינים באופן שכולל מגבוה גבוה ביותר עד לתחתון תחתון ביותר — "ממגד שמים מטל (מטלא דשמיא מלעילא) ומתהום רובצת תחת" (והרי "תחת" הוא למטה אפילו מ"ארץ", כשם ש"לעילא" הוא למעלה מ"שמים"), שבזה נכללים כל הענינים מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, וכל דרגא בפני עצמה היא באופן ש"מבורכת ה' ארצו", כפירוש רש"י "שלא היתה בנחלת השבטים (בארץ ישראל עצמה) ארץ מלאה כל טוב כארצו של יוסף".

ועד לסיום הענין — "בהם עמים ינגח גו"¹⁶⁹, שזהו בדוגמת הענין ד"ה' יחתו מריביו" (כנ"ל סכ"ד).

ומסיים בפסוק, "והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה"¹⁶⁹:

נוסף על הפירוש שהרבבות והאלפים הם מבני אפרים ומנשה¹⁷⁰,

(163) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. (167) ראה סה"ש תש"ב ע' 29 (נעתק ובכ"מ.
 (164) אבות פ"ד מ"ב. (168) ברכה לג, יג (ובתרגום אונקלוס).
 (165) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח), (169) שם, יז.
 (166) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח), (170) ראה רמב"ן וספר הזכרון.
 (167) ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך.
 (168) ברכה לג, יג (ובתרגום אונקלוס).
 (169) שם, יז.
 (170) ראה רמב"ן וספר הזכרון.
 (166) ס"ט (קיד, א).

ישנו גם הפירוש שהרכבות והאלפים הם "אותם המנוגחים"¹⁷¹ שהרגו אפרים ומנשה.

אמנם, ע"פ הכלל ש"יתמו חטאים ולא חוטאים"¹⁷², יש לומר הפירוש בזה — ע"ד האמור לעיל (ס"ז) בפירוש הכתוב "רבת בנים אומלה", שכורתים אותם מפנינה ומעבירים אותם לחנה — שהרכבות והאלפים שהיו מנגדים ליוסף ולבניו אפרים ומנשה, הם עצמם נעשים "רבבות אפרים" ו"אלפי מנשה".

וענינו בעבודה — שמהזדונות עצמם עושים זכויות⁷⁶, וכמבואר בתניא¹⁷³ שענין זה נעשה ע"י הקדמת הצמאון ש"צמאה נפשו לה' כארץ עיפה וצי' ("ארץ צי' ועייף בלי מים"¹⁷⁴) להיות כי עד הנה היתה נפשו כארץ צי' וצלמות היא הסט"א כו", שזהו צמאון גדול ביותר, וכיון שדוקא ע"י היפך הקדושה בא לידי רצון וצמאון חזק ביותר, לכן "זדונות נעשו לו כזכויות", "הואיל ועל ידי זה בא לאהבה רבה זו", והיינו, שדוקא ע"י הזדונות בא למעמד ומצב של תשובה גדולה ביותר, עד לתשובה מאהבה, שלא נשאר רושם כלל וכלל מכל העבר.

וזהו גם מה שעיקר ההשתדלות בזמן האחרון, ובפרט ע"י רבינו נשיאנו¹⁷⁵, היתה בנוגע לחינוך הרכבות והאלפים שהיו בעבר מנגדים לאפרים ומנשה, להעמיד מהם "רכבות אפרים" ו"אלפי מנשה".

וכמרומו גם בענינו של יוסף — שנקרא ע"ש "יוסף ה' לי בן אחר"¹⁷⁶, וכפי שמפרש הצ"צ¹⁷⁷ שהעבודה של יוסף היא לפעול שגם מ"אחר" יהי "בן", והיינו, שלא די בכך שיש ליוסף בנים משלו, שזהו דבר המובן מעצמו, אלא צריך להיות גם ענין של הוספה ("יוסף ה' לי") — לעשות "בן" גם מ"אחר".

וכיון שהתחלת כל ענין הוא בתורה — צריך להיות הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה", "חוצה" דייקא, לעשות ממנו "פנים", ולא רק פנים ברזין דאורייתא, אלא גם פנים ברזין דרזין, בהעצם של הפנימיות.

ומהתורה נמשך אח"כ גם במצוות — במצות הקהל, "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", עד לאלו שזה עתה נולדו, ועדיין לא

(175) ראה גם תו"מ חמ"ו ע' 31 ואילך. וש"נ.

(176) ויצא ל, כד.

(177) אוה"ת עה"פ. ועוד.

(171) פרש"י עה"פ.

(172) ראה ברכות יו"ד, רע"א.

(173) פ"ז.

(174) תהלים סג, ב.

שייכים להבנה והשגה, מקהילים ומכניסים אותם לחיים של תורה ומצוות, ופועלים ש"ישמעו ולמדו ליראה את ה'"¹⁷⁹, ועד שיהי' באותו אופן כמו בזמן העלי' לרגל בביהמ"ק — "בבוא כל ישראל לראות את פני ה'"¹⁷⁸, כדרשת רז"ל¹⁷⁹ "יראה יראה, כדרך שבא לראות כך בא לראות כו", היינו, שכשם שהקב"ה רואה אותו מעבר לעבר ("דורך-און-דורך"), כך רואה הוא את הקב"ה כביכול מעבר לעבר ("דורך-און-דורך") — שזהו הענין ד"אילו ידעתיו הייתי" (לא כהפירוש הפשוט שלכן לא יכול להיות הענין ד"ידעתיו", אלא) כפתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹⁸¹, שכאשר יושב ולומד לקוטי-תורה אזי "ידעתיו הייתי", היינו, שנמצא במעמד ומצב שישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד¹⁸², וכדאיתא בזהר¹⁸³: "מאן פני האדון הוי' דא רשב"י", וכן איתא בירושלמי¹⁸⁴ בנוגע לאמורא.

וכיון שענין זה נקבע בתושבע"פ ונמסר לנו, הרי זה כדי להורות שע"י לימוד התורה באופן שהשכל והמושכל והמשכיל מתאחדים ביחוד נפלא ועצום (כמבואר בתניא¹⁸⁵), אזי נעשים "כולא חד", והיינו, שלא זו בלבד שאין ענין של הבדלה, ואין ענין של ריחוק, ואין צורך בחיפוש כו', אלא עוד זאת, שנעשים "כולא חד", כיון שאינו מציאות לעצמו, כי אם מציאות של שליח של הקב"ה למלא את השליחות לעשות לו ית' דירה בתחתונים¹⁸⁶, עד לחוצה ממש, חוצה דחוצה שאין למטה הימנו, ששם רוצה הקב"ה שתהי' לו דירה בתחתונים.

וזהו התפקיד המיוחד של מחנכים ומחנכות בכלל, ובפרט בדורנו זה — להוציא את כל אחד מישראל, הן קטנים והן גדולים, מהגלות הפנימי, כדי למהר ולקרב ולגלות את הגאולה של כלל ישראל — ע"י ההתחזקות וההתאמצות וההוספה בחינוך הכשר, ובלשון רבינו: חינוך על טהרת הקודש, בסיוע של כל אלו שהם תמכין דאורייתא.

ועי"ז יומשך אצל כאו"א הענין ד"מבורכת הוי' ארצו גו' בהם עמים ינגח גו' והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה" — שיעסקו בזה

(178) וילך לא, יא.

(179) ריש חגיגה.

(180) ס' העיקרים מ"ב ספ"ל. מד"ש פ"ו

מ"ז. וראה מו"נ ח"א פנ"ח. וראה גם סה"ש

קיץ ה'ש"ת ע' 26.

(181) ראה תו"מ — רשימת היומן ע'

רכא. וש"נ.

(182) ראה זח"ג עג, א.

(183) ח"ב לח, א.

(184) ביכורים פ"ג ה"ג.

(185) פ"ה.

(186) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז.

ב"ר ספ"ג. במדב"ר פיי"ג, ו. תניא רפ"ו.

ובכ"מ.

מתוך הרחבה ד"ממגד שמים מטל ומתהום רובצת תחת", ובאופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"¹⁸⁹, ו"קהל גדול ישוּבו הנה"¹⁴⁹.

* * *

לג. יש דין בתורה ש"רובו ככולו"¹⁸⁷.

וכפי שמצינו במיוחד בנוגע לענין התפלה, שאע"פ שכדי לומר דבר שבקדושה יש צורך במנין, עשרה אנשים, מ"מ, כשישנם ששה אנשים, רוב מנין, ויש עוד ארבעה אנשים שאינם באותו מעמד ומצב כפי שצריך להיות המנין כולו (כיון שכבר התפללו), הרי זה כאילו ישנם עשרה אנשים שעדיין לא התפללו (כמבואר בש"ס ובפוסקים ועד לאחרוני האחרונים פרטי הדינים שבזה¹⁸⁸).

כלומר: כיון שישנו רוב מנין, אזי בטל המיעוט, אבל לא באופן שמתבטלים ממציותם (דא"כ, ישארו רק ששה, ואז יהי' אסור לומר דבר שבקדושה שבשביל זה צריכים עשרה), אלא שמתבטל הענין שבו שונה המיעוט מהרוב, ונחשב כאילו כל העשרה הם באותו מעמד ומצב כמו הששה.

לד. ויש לומר בדרך אפשר שכן הוא בנוגע לעשרת ימי תשובה:

ובהקדמה — שכללות הענין דעשי"ת קשור עם מ"ש¹⁸⁹ "קחו עמכם דברים" (כמוזכר לעיל¹⁹⁰), שהו"ע עבודת התפלה, כדאיתא באחרונים¹⁹¹ (על יסוד דברי הראשונים) שעיקר הענין דעשי"ת הוא (לא כ"כ הענין דלימוד התורה, אלא) העבודה בתפלה ובתחנונים, וכמו אמירת הסליחות בצום גדלי', בהתחלת עשי"ת שבהם מותר לומר סליחות, ולפני' — תפלת חנה בהפטרת יום א' דר"ה, בין קרה"ת לתק"ש (כנ"ל סכ"ג).

ועפ"ז יש לומר, שלאחרי שעברו ששה ימים מעשרת ימי תשובה, רוב ימי התשובה, באופן המתאים לעשי"ת, הרי זה נחשב כאילו עברו ונפעלו כבר כל הענינים השייכים לעשי"ת, והיינו, שגם ארבעת הימים הנותרים עומדים כבר מן המוכן, אלא שעדיין לא באו בפועל בזמן.

ואז נמשכת גם ברכת ה' בכל עשרת הפרטים שבהם, וההמשכה היא לכל העשר דרגות שבישראל, מ"ראשיכם שבטיכם" עד ל"חוטב

(189) הושע יד, ג.

(190) במאמר פ"ד (לעיל ע' 44).

(191) ראה שם סתר"ב ס"ב. וש"נ.

(187) נזיר מב, רע"א. וש"נ.

(188) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח ס"ט ס"ד.

ואילך. וש"נ.

עציץ ושואב מימין¹⁹², ואח"כ ממשיכים זאת במשך כל השנה בכל עשרת הדברים שמהם מורכב כל דבר שבעולם, כמבואר בארוכה בפרדס בתחלתו¹⁹³ פרטי השיטות באופן חלוקת כל דבר לעשרה, ומהם — שבכל דבר יש ראש תוך סוף, וכל א' מהם כלול מג', ונוסף לזה ישנו גם כללות כולם, או העצם שנושא את ט' המקרים כו'.

וזוהי גם הכנה קרובה שלאח"ז תומשך הגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהי' לא רק כיבוש ארץ שבע אומות, אלא גם ארץ קני קניזי וקדמוני (עשר אומות), "ירחיב ה' אלקיך את גבולך"¹⁹⁴,

ואז יהי' גם בנין ביהמ"ק שבו יהי' לא רק כינור של שמונה נימין, אלא יתוסף גם "עלי עשור"¹⁹⁵, עשרה נימין¹⁹⁶,

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח בן דוד — שיבוא לאחרי משיח בן יוסף¹⁹⁷, עליו נאמר "מבורכת הוי' ארצו" — יבוא ויגאלנו בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן את המזונות והסודה לשנים מהאורחים, ואמר להם: מסתמא תערך כאן התוועדות, או מיד, או שתחילה יערכו "חזרה" ואח"כ ההתוועדות, ואתם, בתור אורחים, תחלקו את המזונות, ומתוך שמחה וטוב לבב.

ואח"כ התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן בעצמו הניגון "עסן עסט זיך כו'" כשכ"ק אדמו"ר שליט"א מצטרף להניגון בשמחה].

<p>(192) תהלים צב, ד. (193) ערכין יג, ב. (194) ראה סוכה נב, א"ב. ועוד. הנסמן בלקו"ש חל"ה ע' 162 הערה 53.</p>	<p>(192) ר"פ נצבים. (193) ראה ש"ב פ"א-ב. וראה גם ש"ח פכ"ה. (194) פ' ראה יב, כ ובספרי. פ' שופטים יט, ח ובפרש"י.</p>
--	--